

(המשך ממקור 67)

מעצמת המכה וההפתעה נפל חיים לארץ. הצעיר התרחק מהמקום בריצה. אולם צעקותיו של חיים השוכב על הארץ משכו למקום נידת מישטרה, ש- היתה עסוקה בציד פרוצות בחוף תל- ברוך הסמוך. השיטרים העבירו את חיים הפצוע לניידת. שמעו את סיפורו ורדפו אחרי הצעיר הנמלט. הם תפסוהו במרחק כמה מאות מטרים, כשהוא רץ לכיוון תל-אביב והעלוהו לניידת. אחרי תום החקירה התברר כי הצעיר,

לאיש לעצרו ללא צירי-שופט, או הוראה מתאימה בחוק. לאזרח הפרטי, כמו חיים, יש רק שלושה מקרים בהם מסמך אותו החוק לעצור אורח אחר. אם שופט מורה לו לעצור, וזה לא נוגע לעניינו כאשר הוא תופס אדם הנמלט ממישמורת חוקית, וגם זה לא נוגע לעניינו. והמקרה השלישי: כאשר אדם מבצע בפניו פשע אלימ, אפילו ניסה אורי לגנוב אבטיח, דבר שהוא מכחיש בכל תוקף, גם אז לא ביצע כל עבירה בפני חיים. ואפילו היה גונב את האבטיח בפני חיים ממש, לא

על הצעיר עונש של 1500 לירות קנס. "יותר בזול לקנות אבטיח!" סיים השופט. מעבירת התקיפה יצא אורי כץ זכאי.

ניחוח מ'ישכטי'

פ סק-הדין שעליו מבוסס המקרה לעיל הוא פרנקל נגד היועץ המיש- פטי, משנת 1951. עירעור פלילי 136/51, פסקי-דין ה' בעמוד 1602. במקרה זה נגנבו חלקי-רדיו ממיגרש חלפים בתל-אביב. בעל-המיגרש ארב ליד

לו להשתמש בכוח סביר כדי להיחלץ מיידו, וכך עשה. כיוון שבית-המישפט לא מצא שפרנקל השתמש בעודף כוח, זיכה אותו גם מהאשמה של תקיפה הגורמת חבלה.

שודדי-בנק

עם שקים

ה מישפטן דויד ליבאי, בסיפורו דיני מעצר ושיחרור, עמד בעמודים

לאזרח אין הזכות לעצור אחר אלא אם זה ביצע פשע בפניו. אם לא - רשאי האיש להתנגד למעצר בלתי-חוקי זה. מותר לו להשתמש בכוח סביר כדי להיחלץ מידי האיש המנסה לעצור אותו

85-108 על סמכות המעצר של יורח פרטי. אדם המגלה גנב בביתו אינו זכאי לעצרו, אולם הוא זכאי לעצור פורץ, כיוון שעבירת פריצה הינה פשע*. אדם שרואה אונס מבוצע לנגד עיניו, יכול לעצור את האנס. אולם אם רק שמע את צעקות הנאנסת, וראה את האנס בורח, כיוון שהפשע לא בוצע בפניו, אין לו זכות לעצור את הבורח. אותו דין חל לגבי מי ששומע קריאה "שודדים שודדים" ורואה אנשים נמלטים מבנק ושקים בידיהם. הוא אינו רשאי לעצור,

הפריצה דרכה חדרו הגנבים ותפס שני נערים שעברו במקום. כאשר תפס אחד מהם, ודרש ממנו לבוא לתחנת המיש- טרה, התנגד הצעיר וסירב ללכת. במהלך התיגרה משך הנער את האצבע שהיתה מהודקת על צווארו ושבד אותה. הוא נאשם בשוטטות ובתקיפה הגורמת חבלה גופנית. פרנקל הורשע בשתי הערכאות הראשונות. שופטי בית-המישפט העליון, הנשיא יצחק אולשן יחד עם שימעון ארגנט ובנציון שרשבסקי, קבעו בתקדים עקרוני כי לאזרח במדינת-ישראל חופש

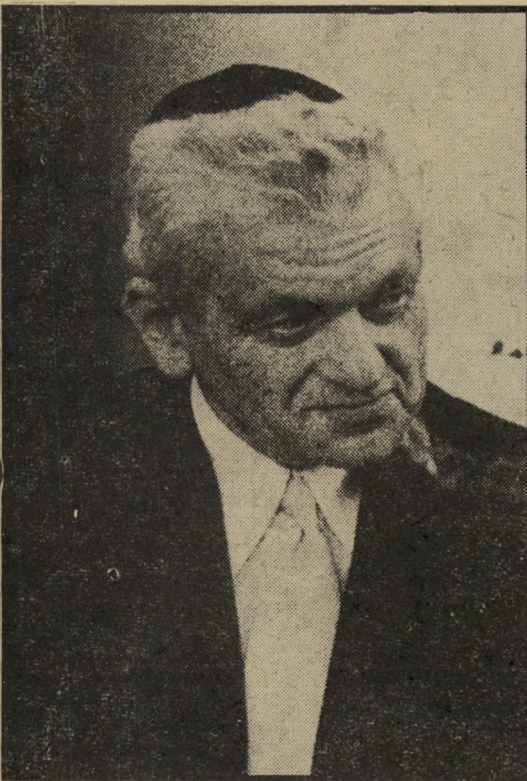
היה העבר מקנה לו זכות לעצרו. שכן גניבה אינה עבירה מסוג פשע, אלא עבירת-עוון. שעונשה פחות משלוש שנות מאסר. לכן אין החוק מקנה לחיים סמכות לעצור את הצעיר. כיוון שלחיים לא היתה סמכות לעצור את אורי, הגתה לו זכות להתגונן בפני מעצרה-השווא שכפה עליו מוכר האבטיחים. וכל מה שעשה, היה כדי להשיג תוצאה זו. כאשר ראה שלא יוכל להשתחרר בלי כוח, הפעיל כוח סביר וכך השתחרר ממעצר שנכפה עליו ללא סמכות.

אורי כץ, טוען שנשלח על-ידי חבריו לקנות להם אבטיח אצל חיים. וזה מה שהתכוון לעשות. אצל חיים אובחן שבר בקרסול, והוא נזקק לטיפול רפואי ממושך.

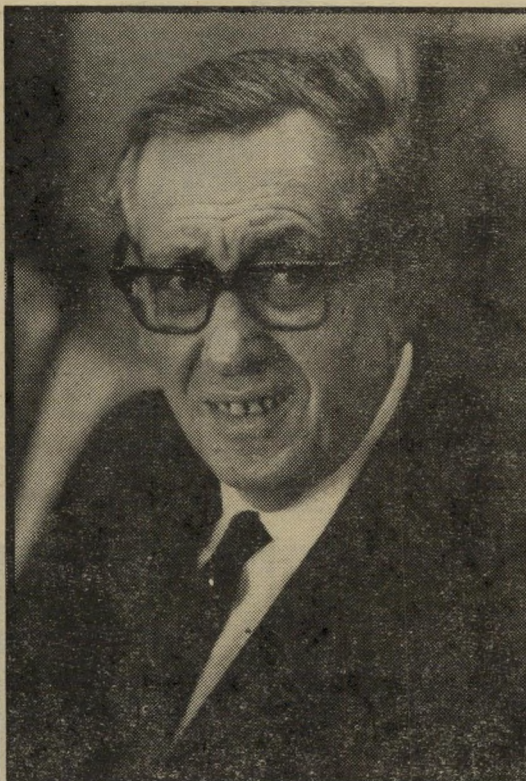
גנב אך

לא תוקפן

ה וגש כתב-אישום נגד אורי, על הניסיון לגנוב אבטיחים, ועל תקיפה הגורמת לחבלה של ממש.

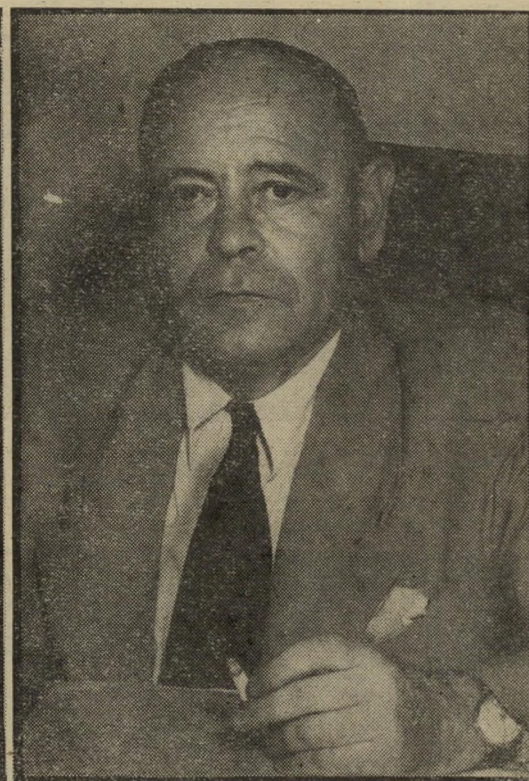

שופט-עיון שרשרבסקי

שופט-עיון אגרנט

יודעים שהנאשם בא לגנוב, יודעים שהנאשם תקף וחנק את מוכר האבטיחים - ומזכים אותו

נשיא אולשן

כיוון שפשע שוד הבנק לא בוצע בפניו. ברורה כוונת המחוקק, לצמצם ביותר את סמכויות המעצר הנתונות לאזרח פרטי, כדי שלא כל אזרח יקח את החוק לידי ויבצע מעצרים כאוות נפשו. אולם הצימצום הוא כה רב, עד שלעיתים נדי- רות אפשר להפעיל סמכות זו. בעיקר כאשר האזרחים אינם בקיאים באבחנה שבין עבירות-פשע לעבירות-עוון. שעליהן אין כלל סמכות מעצר לאזרח פרטי.

תנועה מוחלט, ואין לעצרו בניגוד לחוק. בית-המישפט בדק היטב את סמכויות המעצר שניתנו לאזרח בסעיף 6 לחוק סדר הדין הפלילי (מעצר וחילופש נוסח חדש) תשכ"ט-1969. בית-המישפט העליון קבע שפרנקל לא שוטט במטרה בלתי-חוקית או פרועה. כן זיכה אותו מאשמת שוטטות. אפילו היה לבעל המקום חשד סביר, שפרנקל אמנם מתכוון לגנוב ממנו, עדיין אין לו סמכות מעצר, כיוון שלא בוצע פשע בפניו. ולכן היתה לפרנקל זכות להתנגד למעצר בלתי-חוקי זה. כאשר התהדקו אצבעות העוצר על צווארו, מותר היה

איילכך ביקש הסניגור מביית-המישפט לזכות את מרשו משתי העבירות שבהן נאשם. בית-המישפט לא האמין לגירסתו של אורי, כי בא לקנות אבטיח, וזאת כיוון שלא נמצא בידו כסף, ואיש מחבריו לא בא לאשר את גירסתו. אולם בית-המישפט קיבל את גירסתו של הסניגור, כי בעבירת גניבה, שהיא עוון, אין לאזרח סמכות מעצר, ולכן לא היה חיים מוסמך לעצור את הצעיר. כיוון שאורי התנגד למעצרו שווא, ולא הפעיל לשם כך כוח רב מדי, הרי שהוא זכאי מעבירה זו. על נסיון גניבת האבטיח הטיל השופט

חיים עלה על דוכן העדים וסיפר את סיפורו. אמר התובע באוזני השופט: "האם אין לאזרח כל תרופה להגן על רכושו מפני גנבים? מה היה על חיים לעשות - לתת לצעיר לברוח מהמקום? הרי הוא ראה אותו כמו עיניו מתקרב לערימה, באותו צד ממנו נגנבים תמיד האבטיחים המשובחים. אם חיים לא היה מתנפל עליו, היה בוודאי מצליח גם הפעם לגנוב אבטיח חים ולברוח ברכב הממתין. לאזרח יש זכות לעצור אדם במקרים מסויימים, וכאן הוא אמנם ניצל את זכותו". הסניגור ענה בפאתוס: "כל אדם חופשי בתנועותיו, בתוך גבולות המדינה. אסור

* פשע הוא עבירה שעונשה למעלה משלוש שנות מאסר. עוון הוא עבירה ש- עונשה עד שלוש שנות מאסר.